

dagen, og da de var gået, ville han gå et lille vend ud om husene, men her faldt han sammen og var død.

Så skulle det da gå således, at her, hvor han havde slidt og stridt i to menneskealdre, herud fra det gamle hjem, skulle han nu ud på den sidste rejse.

Hvor var det et gribende øjeblik, et øjeblik, der aldrig glemmes af den, som var vidne dertil, da slægten slog kreds om hans bære for at føre den gamle slider fra hjemmet for at stede ham til hvile i læ af den gamle sognekirkes mure. – Den kirke han så flittigt søgte søndag efter søndag, endskønt han gik den lange vej ind, for at høre ordet, det ord, som for ham, ja for hele hans slægt, havde været en styrkelse i hverdagens travle færd.

Tage Olesen.

»Æ LIHM-SKOMAGER KUEN«

Kjesten hed hun og var et godt og saare almindeligt Menneske, og dog levede hun ikke just paa Livets Sol-side. For at begynde med Begyndelsen maa jeg fortælle, hvad Kjesten selv har fortalt min Svigermoder. Da Kjesten blev gift med Skomager Niels Larsen, boede de i et lille Hus i Pjedsted ved Fredericia, og hvad Skomageren kunne tjene, omsatte han hurtigst muligt sammen med ligesindede Kammerater i en nærliggende Kro.

Saa længe de ingen Børn havde, kunne Kjesten sagtens skaffe Føden til baade sig selv og Manden ved at arbejde for Folk paa Gaardene, og hvad de ellers kunne bruge hende til. – Kjesten var lille, bred og stærk og med en ukuelig Energi og gaa-paa Mod. Men saa kom Barnet, og det blev vanskeligere for Kjesten at klare sig. Manden sad paa Kroen, og hun fik intet til Mad eller noget.

En Dag blev det Kjesten for meget, og hun tænkte: »Noget maa der gøres, og saa skovet A en rigde gued Hejselkjæp og satte lige indenfor Døren, og saa tov A æ Baan i mi Forkle aa gik hen o æ Kroe«. »Hva vel do«, sagde Skomageren. »Væe, hvor du er«, sod A, og sat mæ o æ Bænk. Det var jo ikke saa godt. De andre grinede og gjorde Nar. »Go hjem«, sagde Skomageren. »Hvor do er, ka A vel osse vær«, sagde Kjesten. Det gik jo et Stykke Tid, men saa blev det alligevel Skomageren for meget. De kom jo til stavren hjemad, han var saa fuld, at han knap kunde gaa; men hjem kom vi. »Saa snart vi kom ind, smed A æ Baan o æ Seng og fattet æ Kjæp, og saa gjemmelølet A ham«.

Saa var de da kommen til Bække Mark, hvor de boede i et lille lerklinet Hus ude paa Heden, hvor der kunde staa en Ko og en Gris og over denne ligge nogle Pinde til Høns. I streng Kulde kom Hønsene ind i Stuen, hvor de gik til Ro paa Dragkisten. Undertiden maatte Grisen ogsaa derind. Ved Naboers Hjælp fik de et Stykke Hede pløjet, saa de selv kunde avle Foder til Koen og Rug til Brød.

Det var et daarligt Sted at bo for en Skomager. Folk herude paa Heden brugte kun sjælden Læderfodtøj. Skomageren forsøgte sig da paa anden Vis. Han fartede rundt med Kræmmerkassen med Traad, Synaale, Haarnaale og lignende. Men saa kom han i Tanker om, at det var lettere at køre end selv gaa og slæbe paa Sagerne, og saa kunde han ogsaa have flere og andre Ting med at handle med. Og saa lavede han en lille Vogn, men saa var det jo ogsaa lettere at spænde Koen for Vognen. Saa blev Koens Klove slidt og ømme, men saa lavede han en Hestesko i to halve og skoede Koen med. Men naar Manden tog Koen med, havde Kjesten jo ikke Mælk til Børnene og sig selv, og hun vilde saa beholde Koen hjemme. Saa fik han en stor Hund stillet

an til at trække Køretøjet, men den skulde jo have noget at æde, og Kjesten havde nok at gøre med at skaffe det tørre Brød til Børnene. En Dag var Hunden sporløst forsvunden, og ingen havde set den.

Hen paa Sommeren kom Skomageren tilfældig langt ud paa Heden, og der i et Vandhul var Hunden kommen op paa Overfladen. Saa vidste han Besked. Kjesten plukkede meget Lyng for Folk til at takke Huse med, eller hvad det nu skulde bruges til, og saa havde hun en Humpel tørt Brød og en Flaske Vand med, og det maatte hun nøjes med en hel Dag. Og desuden kom de største Børn ud til hende med den mindste, naar den skulde have Bryst. Der var to Piger, den ene hed Marie, og en Dreng, der hed Jens Straabjerg, den yngste hed Karen, og hun maa være født omkring 1880. – Sønnen blev Sømand og kom ud at sejle og druknede som ganske ung.

Naar Folk skulde have en til Hjælp i Tørvemosen eller paa Kartoffelageren eller i Høsten, saa var Kjesten en god Hjælper, og hun kunde hjælpe ved alt, og hun var godt lidt. Og naar Kjesten saa skulde hjem, skete det jo, at Konen havde en lille Pakke med lidt Sul fra Saltkarret og gav Kjesten med, men hun tiggede ikke, som ellers mange gjorde dengang.

Engang var Svigerfar ved at lave et Tørvehus, en saakaldt »Karonkel«, det er Græstørv, der er sat op til et Dige, hvor der saa er sat Spær og Lægter paa; og saa skulde den tækkes med Lyng. Svigerfar gik ud til Kjesten, om hun ville hjælpe ham at plukke Lyng. – Kjesten var syg og daarlig, men hun kunne jo da gaa med. Hun plukkede dobbelt saa mange Knipper som Svigerfar, og han var ellers skrap nok til Arbejdet.

Engang det saa sort ud for Kjesten med at skaffe Føden til Børnene – og Kjesten satte en Ære i selv at klare sig – plukkede hun nogle Revlinggris, som hun saa

fik Barken af og dannede fint til og bandt heraf en »Lihm«, som hun sendte Børnene ned til Kroen med, hvor der ogsaa var Høkerhandel, de skulde spørge, om de vilde købe saadan nogle. »Saa mange, I kan lave«, sagde Kromanden. Da Børnene kom hjem med den Besked, blev Kjesten saa glad og sagde: »Nu skal I ikke tiere græde, fordi I er sultne, naar I skal i Seng«.

Engang kom Skomageren i Tanker om, at andre Folk da havde to Stuer, en Opholdsstue og Sovekammer, og det skulde de ogsaa have, og saa murede han en Skillevæg tværs over Stuen, som ikke var ret stor i Forvejen. Det var Kjesten ikke tilfreds med og sagde: »Pas o, lille Bror, te A et for en Skoller for-en«. Og det gjorde Kjesten virkelig. Muren væltede.

Dengang var der mange, der var overtroiske, og især en Nabokone, Marie Kloster, troede, at Kjesten kunde hekse og passede nøje paa, at Kjesten ikke kom ind i hendes Stald, saa hun forheksede hendes Køer, saa hun ikke kunde faa Smør, naar hun kærnede. Saa var der da en Kone, der spurgte Kjesten, om hun kunde hekse. »Nej, hva ka A heks, nej, det er der ingen, der kan«. Men en Dag saa Kjesten, at der kom to Mænd, Naboer fra Marked, henne paa Vejen. Saa tog Kjesten en Pind og tegnede nogle Streger og Cirkler og Figurer i Sandet uden for Huset paa Vejen, og saa holdt hun Øje med Mændene, de gik langt udenom, og Kjesten gøttede sig.

En anden Gang kom en af Mændene, som i sine unge Dage havde været »en svaar Kaal« ind til Kjesten. Han var blevet »omvendt« og skulde jo saa ud og virke. Han prædikede for Kjesten og sagde: »Der staar skrevet, Kirsten«, og saa kunde han jo Stykker af Bibelen. Og han blev ved: »Der staar skrevet, Kirsten«. Kjesten sad og hørte efter, men omsider blev det Kjesten for meget, hun rejste sig og sagde: »Der staar ogsaa skre-

vet: »Der skal opstaa mange falske Profeter, og A trover misæl, do er jen a dem«.

Naar Kjesten var paa Arbejde, havde hun gerne Koen med, den blev jo saa tøjret et Sted paa Marken eller et Sted i Nærheden, saa Kjesten kunde flytte den, saa den ogsaa fik sin Pasning. Om Vinteren fik Kjesten et Knippe Hø eller Halm paa Ryggen med hjem om Aftenen. Naar Kjesten var paa Heden, var Koen jo ogsaa med, og Kjesten plukkede nok Lyng, men Lyngen plukkede ogsaa Kjesten. Det nederste Stykke af Kjestens Skørt var altid i Frynser.

Endnu ved vi her paa Bække Mark, hvor »Kjestens Agre« eller »æ Skomager Lod« er. Ca. fire km fra Bække ad Vorbasse Vej paa højre Haand paa det Hjørne, hvor Bække Gaards Plantage nu begynder og ca. fem og tyve Favne ind i Aaleflaskegaards Mark, kan man endnu se en Syrenbusk og nogle gammeldags Roser blomstre om Sommeren. Her er Stedet.

Omkring Aaret 1902 boede Kjesten her endnu, men alene. Skomageren var forlængst død, og Børnene var kommet ud blandt fremmede, saa snart de kunde gøre lidt Nytte, saa fik de da Føden. Men Kjesten var blevet gammel – jeg vil tro henved de 60. En Dag kom hun hen til Svigermor, og Kjesten græd. Det var der vist ingen, der havde set før. Min Svigermor fik Kaffe-kanden over og Kjesten til sæde i en god Stol. Og saa kom Kjestens Bekymring frem. Kjesten havde snakket med en Nabomand, og han havde sagt, da Kjesten klagede over, at hun var syg og træt og ikke selv kunde tjene til Opholdet, »ja, do ka jo ingen Alderdoms-understøttels fo, for do haar jo faat Fattehjælp, og de haar do jo et betaal tebaag. Do fæk jo 35 Kr. te aa fo di Mand begravet for«. Og Kjesten græd. »Hva ska A no lev aa«. Imidlertid var Svigerfar, Lauge Hansen, kommet ind og hørte Kjestens Vaande. »Do ska nok

faa di Alderdomsunderstøttelse, Kjesten, det skal A nok sørre for«, sagde Lauge Hansen, som dengang var i Sogneraadet. Og det fik hun, men kort efter flyttede Kjesten ned til en af Døtrene, der var blevet gift, og hvor Kjesten fik det godt paa sin gamle Dage.

Margrethe Hansen, f. Nedenskov.

GALTHO I TISTRUP SOGN SOM HERREGÅRD

I tidligere tid var der langt flere herregårde eller hovedgårde i Danmark, end der er i dag. Det var skik inden for adelen at skrive sig til en gård, der da betragtedes som en hovedgård med de rettigheder, adelen dengang havde.

Af lensregnskaberne for Lundenæs len ses det, at Galtho i Tistrup sogn i adelsvældets sidste dage var ved at blive en herregård, idet det af et tingsvidne ved Øster Horne herredsting, mandagen den 29. november 1653 fremgår, at jomfru Anna Thott skriver sig til Galtho, og at hun ikke er ejer af nogen anden sædegård. Det tilhørende hoveripligtige bøndergods er ifølge tingsvidnet: 3 gårde i Krarup by, en gård kaldet Uhre, en gård Bredho, en gård i Gjødsvang by, en gård kaldet Gårde og en gård Hesselho, desuden fandtes af inderster 2 i Krarup by, en inderste i Gjødsvang, en inderste i Gårde og 2 inderster i Hesselho.

I et nyt tingsvidne, mandagen den 20. december 1653, bevidnes det, at jomfru Anna Thott ved hjælp af sine bønder har sørget for tilsåningen af Galtho dette efterår.

Ifølge »Kancelliets Brevbøger« fra 1635 har Anna Thott arvet en del strøgods efter sin fader, og dette strøgods får hun kongelig bevilling til at mageskifte.